

Nr 153.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående skyldighet för tjänsteman, tillhörande den civila statsförvaltningen, att i vissa fall underkasta sig läkarundersökning, m. m.; given Stockholms slott den 22 februari 1935.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernädigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Ernst Wigforss.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 22 februari 1935.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden UNDÉN, SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anför departementschefen, statsrådet Wigforss:

Med skrivelse den 8 april 1932 framlade skolöverstyrelsen förslag angående skyldighet för lärare att i vissa fall underkasta sig läkarundersökning. Över förslaget, som var begränsat till att avse under skolöverstyrelsen lydande statliga och kommunala läroanstalter, inhämtades yttrandet från medicinalstyrelsen, statskontoret och justitiekanslersämbetet. I anslutning till den sålunda verkställda utredningen föreslog

Kungl. Maj:t efter hemställan av chefen för ecklesiastikdepartementet i proposition nr 48 till 1934 års riksdag, att riksdagen skulle besluta att, därest lärare vid någon av nyss avsedda undervisningsanstalter vägrade underkasta sig i vederbörlig ordning anbefalld läkarundersökning för utrönande av huruvida han lede av sjukdom eller lyte, som gjorde honom oförmögen att behörigen sköta sin tjänst, och därest han i anledning därav bleve i vederbörlig ordning avstängd från utövande av sin lärarbefattning, det skulle ankomma på Kungl. Maj:t eller, där Kungl. Maj:t så funne lämpligt förordna, på skolöverstyrelsen att pröva och avgöra, huruvida läraren under tiden för avstängningen skulle av sina avlöningsförmåner avstå mer än vad som vore stadgat i fall av ledighet på grund av sjukdom. Tillika föreslog Kungl. Maj:t, att riksdagen måtte medgiva, att kostnad för läkarundersökning, som nyss sagts, samt ersättning, som prövades bära utgå till från tjänstgöring avstängd lärare för mistade avlöningsförmåner, finge gäldas från för vederbörande skolform i riksstaten uppfört anslag, i den mån detta därtill lämnade tillgång. I propositionen lämnades en närmare redogörelse för vad i frågan tidigare förekommit, till vilken här torde få hänvisas.

I skrivelse den 14 mars 1934, nr 90, anmälde riksdagen, att riksdagen bifallit Kungl. Maj:ts förslag.

Sedermera har skolöverstyrelsen enligt uppdrag av Kungl. Maj:t den 20 juni 1934 till ecklesiastikdepartementet inkommit med förslag till erforderliga författningsbestämmelser i ämnet. Häröver hava infordrade utlåtanden avgivits av medicinalstyrelsen, statskontoret och justitiekanslersämbetet. Chefen för ecklesiastikdepartementet torde senare i dag komma att framlägga förslag till kungörelse i ämnet.

I förenämnda proposition nr 48 till 1934 års riksdag anförde chefen för ecklesiastikdepartementet, att behov av liknande bestämmelser, som förordats i fråga om lärarpersonalen, tvivelsutan föreläge beträffande andra tjänstemannagrupper. Riksdagen, som anslöt sig till detta uttalande, framhöll i sin nyssnämnda skrivelse önskvärdheten av att utredning i frågan snarast möjligt igångsattes. Sådan utredning har nu verkställts, och jag anhåller att få anmäla detta ärende för Kungl. Maj:t.

Det i omförmälda proposition till fjolårets riksdag framlagda förslaget rörande skyldighet för lärare att underkasta sig läkarundersökning tog närmast sikte på angelägenheten av att kunna från tjänstgöring avstänga lärare, som på grund av sjukdom eller lyte vore oförmögen att behörigen sköta sin tjänst. Vid den nu verkställda utredningen har jämväl beaktats det behov av föreskrifter rörande tvångsundersökning av tjänsteman, som sammanhänger med bestämmelser i pensionslagstiftningen om skyldighet för tjänsteman att till följd av sjukdom eller av liknande anledning avgå från tjänsten före uppnådd pensionsålder. Detta behov har genom antagandet av det nya civila tjänstepensionsreglementet vunnit ökad styrka. I förhållande till vad som gäller enligt 1907 års civila pensions-

lag hava nämligen i detta reglemente bestämmelserna angående tjänstemans avgångsplikt i vissa hänseenden blivit skärpta. I de avseenden, vilka här äro av betydelse, innehåller civila tjänstepensionsreglementet bestämmelser av följande innebörd.

Enligt 12 § av nämnda reglemente inträder för innehavare av domarämbete, med undantag av vattenrättsingenjör, skyldighet att avgå från tjänsten bland annat, då vederbörande under tre på varandra följande år till följd av sjukdom, vanförhet eller lyte varit ur stånd att tjänstgöra och det behörigen styrkes, att han för framtiden är oförmögen att sköta sin tjänst. För annan ordinarie tjänsteman, vilken tillsatts genom fullmakt eller konstitutorial, inträder avgångsskyldighet bland annat, då det behörigen styrkes, att tjänstemannen till följd av sjukdom, vanförhet, lyte eller nedsatt arbetsförmåga är för framtiden oförmögen att på tillfredsställande sätt sköta sin tjänst, samt han prövas icke lämpligen kunna tjänstgöra i sådan annan befattning, till vilken han må vara pliktig att låta förflytta sig.

I samma paragraf av tjänstepensionsreglementet äro jämväl bestämmelser meddelade angående s. k. tvångspensionering av ordinarie tjänstemän, vilka tillsättas genom fullmakt eller konstitutorial. Om ordinarie tjänsteman, vilken uppnått en levnadsålder, som med högst fem år understiger den för hans tjänst stadgade pensionsåldern, befinnes urståndsatt att på tillfredsställande sätt fullgöra sina tjänståligganden, må Kungl. Maj:t — även om arbetsoförmågan icke visats vara för framtiden bestående — på därom av vederbörande myndighet gjord framställning förklara honom skyldig att avgå från tjänsten och entlediga honom.

Den, som innehar ordinarie tjänst, vilken tillsättes genom förordnande på viss tid, är enligt 23 § tjänstepensionsreglementet skyldig att efter beslut av Kungl. Maj:t frånträda förordnandet, därest han till följd av sjukdom befinnes oförmögen att i fortsättningen på tillfredsställande sätt sköta sin tjänst.

I 26 § av reglementet äro slutligen bestämmelser meddelade angående de fall, då rätt att vid avgång från tjänsten komma i åtnjutande av pension tillkommer icke-ordinarie tjänsteman, å vilken reglementet äger tillämpning. Sådan rätt skall bland annat tillkomma icke-ordinarie tjänsteman, som entledigas på grund därav, att han till följd av sjukdom, vanförhet, lyte eller nedsatt arbetsförmåga blivit oförmögen till fortsatt tillfredsställande tjänstgöring, dock under förutsättning att han vid avgången kan räkna minst tio tjänstår.

Även enligt 1907 års pensionslag gälla vissa bestämmelser om förtidspensionering. Enligt denna lag inträder emellertid avgångsskyldighet på grund av sjukdom, vanförhet eller lyte först efter det befattningshavaren under fem på varandra följande år varit ur stånd att tjänstgöra, under förutsättning tillika att han finnes för framtiden oförmögen till tjänstgöring. Vidare är att märka, att enligt civila pensionslagen nedsatt arbetsförmåga icke i och för sig konstituerar avgångsskyldighet.

För tillämpningen av nu berörda bestämmelser i den civila pensionslagstiftningen är uppenbarligen av betydelse, att möjlighet förefinnes att på ett tillförlitligt sätt få frågan om tjänstemans arbetsförmåga prövad.

Genom beslut den 7 juni 1934 uppdrog Kungl. Maj:t åt allmänna civilförvaltningens och kommunikationsverkens lönenämnder att gemensamt verkställa utredning och inkomma med förslag rörande bestämmelser om skyldighet för tjänstemän, tillhörande den civila statsförvaltningen, med undantag av lärarpersonal, att underkasta sig undersökning genom av staten anvisad läkare i de fall, då vederbörande myndighet funne sådan undersökning påkallad för uttrönande av huruvida tjänstemannen lede av sjukdom, vanförhet eller lyte eller av nedsatt arbetsförmåga och på grund härav vore oförmögen att på tillfredsställande sätt sköta sin tjänst.

I anledning av det sålunda givna uppdraget hava lönenämnderna med skrivelse den 27 oktober 1934 överlämnat utkast till bestämmelser angående skyldighet för befattningshavare vid den civila statsförvaltningen att i vissa fall underkasta sig läkarundersökning, m. m. De i utkastet intagna bestämmelserna äro av följande lydelse:

1. Därest vederbörande myndighet finner, att underlydande ordinarie tjänsteman icke på tillfredsställande sätt sköter sin tjänst, och är sannolikt, att anledningen härtill är sjukdom, vanförhet, lyte eller nedsatt arbetsförmåga, vilken härrör från föregående sjukdomstillstånd, äger myndigheten föreskriva, att befattningshavaren skall underkastas undersökning av verksläkare eller annan läkare, som myndigheten bestämmer. Om så finnes erforderligt, må myndigheten meddela befattningshavaren ledighet såsom på grund av sjukdom, intill dess att läkarundersökningen blivit slutförd och myndigheten erhållit del av resultatet.

Omedelbart efter det undersökningen blivit slutförd, skall läkaren tillställa myndigheten intyg angående undersökningens resultat. För den händelse läkaren därvid vitsordar att befattningshavaren av sådan anledning, som ovan angivits, är oförmögen att på ett tillfredsställande sätt sköta sin tjänst, skall tillika angivas huru lång tid erforderlig ledighet bör omfatta eller om arbetsoförmågan är för framtiden bestående.

Med stöd av sagda intyg skall myndigheten fatta beslut angående ledighet för befattningshavaren eller, i förekommande fall och i härför stadgad ordning, vidtaga åtgärd för meddelande av avsked.

2. Därest befattningshavare gentemot läkarintyg, som i mom. 1 här ovan sagts, vill åberopa intyg av annan läkare, skall saken underställas medicinalstyrelsens prövning. Dock må vederbörande myndighet med stöd av det förra intyget kunna meddela befattningshavaren ledighet såsom på grund av sjukdom, intill dess att myndigheten erhållit del av medicinalstyrelsens beslut i ärendet.

3. Om befattningshavare vägrar underkasta sig sådan läkarundersökning, som av vederbörande myndighet anbefallts, äger myndigheten tillsvare avstänga honom från utövandet av befattningen. Där det ej ankommer på myndigheten att för dylikt fall fatta beslut, skall vid sådan avstängning på Kungl. Maj:ts prövning bero, huruvida befattningshavaren av sina avlöningsförmåner skall avstå mer än vad som är stadgat i fall av ledighet på grund av sjukdom.

4. Då befattningshavare på grund av läkarundersökning, om vilken förordnats av vederbörande myndighet, meddelats tjänstledighet för viss tid, äger myndigheten, om skäl därtill föreligga, föreskriva, att befattningshavaren inom viss tid före tjänstledighetens utlöpande skall till myndigheten insända intyg, som är utfärdat av samme läkare, på grund av vars

intyg ledigheten blivit meddelad, eller vid förfall för denne av annan på i mom. 1 angivet sätt anvisad läkare, och som utvisar, huruvida befattningshavaren återvunnit förmågan att på ett tillfredsställande sätt sköta sin tjänst. Om dylikt intyg icke inom utsatt tid inkommit, äger myndigheten allt efter omständigheterna antingen meddela befattningshavaren fortsatt ledighet såsom på grund av sjukdom eller förfara på sätt här ovan i mom. 3 säges.

5. Kostnader, som förorsakas av läkarundersökning, som verkställts i enlighet med här ovan givna bestämmelser, skola utgå av statsmedel.

Därest befattningshavare, som enligt de under 1, 2 och 4 intagna bestämmelserna varit meddelad ledighet såsom på grund av sjukdom, icke befunnits vara oförmögen att på ett tillfredsställande sätt sköta sin tjänst, skall han äga att för den tid han åtnjutit sådan ledighet, uppbära oavkortade avlöningsförmåner.

6. Med vederbörande myndighet enligt dessa bestämmelser förstås ämbetsverk, myndighet, anstalt eller styrelse, varunder befattningshavaren lyder, dock att i fråga om ämbetsverk med lokalförvaltning på beslut av Kungl. Maj:t skall bero, i vad mån befogenhet att anbefalla läkarundersökning må överlåtas på lokalt förvaltningsorgan.

7. Här ovan meddelade bestämmelser gälla icke i fråga om sådana grupper av befattningshavare, beträffande vilka Kungl. Maj:t föreskrivit, att särskilda regler skola gälla i avseende å skyldighet att underkasta sig läkarundersökning.

I anslutning till de sålunda föreslagna bestämmelserna hava lönenämnderna i nyssnämnda skrivelse framhållit, att lönenämnderna utgått från att verksläkare i regel komme att finnas anställda samt att åt dessa i allmänhet komme att uppdragas att utföra ifrågavarande undersökningar. Lönenämnderna anföra vidare bland annat följande.

I fråga om lärarna hade det praktiska syftet med de föreslagna bestämmelserna angivits vara att vid behov kunna få en lärare avstängd från tjänstgöring. Vad däremot anginge nu ifrågavarande befattningshavare, syntes det med hänsyn till ordalydelsen av Kungl. Maj:ts beslut, varigenom åt nämnderna uppdragits att verkställa utredning och inkomma med förslag i ämnet, vara avsett, att skyldighet att underkasta sig läkarundersökning skulle föreligga även i sådana fall, då dylik undersökning befunnes vara erforderlig för bedömning av frågan, huruvida de förutsättningar föreläge, som stadgats för förtidspensionering av befattningshavare. I enlighet med denna uppfattning hade även nämnderna ansett sig böra avfatta de i utkastet intagna bestämmelserna. Härvid hade dock nämnderna ansett det vara angeläget, att bestämmelserna finge ett sådant innehåll, att största möjliga garantier vunnes mot missbruk av den befogenhet i förevarande avseende, som vore avsedd att tilläggas verksledningarna.

Vad den icke-ordinarie personalen anginge, syntes det på grund av föreskrifterna i det av 1934 års riksdag antagna tjänstepensionsreglementet icke vara nödvändigt att införa bestämmelser om skyldighet för icke-ordinarie befattningshavare att underkasta sig läkarundersökning. I varje fall ansåge nämnderna, att någon tids erfarenhet borde avvaktas såväl av tjänstepensionsreglementets bestämmelser som av de blivande föreskrifterna om här avsedda skyldighet för ordinarie befattningshavare, innan frågan om införandet av samma skyldighet för den icke-ordinarie

personalen upptoges till avgörande. Skulle dessförinnan i något fall myndighet anse sig böra ålägga icke-ordinarie befattningshavare att inkomma med läkarintyg angående sitt hälsotillstånd, syntes Kungl. Maj:t kunna ställa erforderliga medel till vederbörande myndighets förlögande för ersättande av de kostnader, som kunde uppstå till följd av dylikt föreläggande.

Slutligen hava lönenämnderna jämväl berört frågan, huruvida icke skyldighet för befattningshavare att underkasta sig läkarundersökning borde föreskrivas även i sådana fall, då verksiedningen funne skälig anledning antaga, att vederbörande vore smittofarlig för sin omgivning, oaktat han själv vore i stånd att på ett tillfredsställande sätt sköta sin tjänst. Visserligen finnes redan nu bestämmelser i sådant avseende i fråga om de epidemiska sjukdomarna, men även i fråga om vissa andra smittsamma sjukdomar, i främsta rummet lungtuberkulos, syntes föreskrifter om skyldighet för tjänsteman att underkasta sig läkarundersökning vara erforderliga.

Över lönenämndernas förslag hava utlåtanden avgivits av justitiekanslersämbetet, medicinalstyrelsen och statskontoret.

Justitiekanslersämbetet har i utlåtande den 7 januari 1935 anfört bland annat följande.

I utlåtande den 22 juni 1933 i ärende angående förslag till bestämmelser för jämte andra läroverkslärare att i vissa fall underkasta sig läkarundersökning uttalade sig justitiekanslersämbetet rörande frågan, huruvida utan hinder av innehållet i § 36 regeringsformen föreskrift i föreslagen riktning kunde med förbindande verkan meddelas i avsedd ordning. Ämbetet anförde härvid bland annat: Intet syntes vara att erinra mot att, om så ansåges erforderligt, genom allmän författning föreskriva skyldighet för ämbetsman att avhålla sig från tjänsten vid sjukdom, som medförde oförmåga till tjänstens behöriga utövande. Och det torde då ock vara rimligt att en sådan föreskrift kunde kompletteras med bestämmelse som under erforderliga garantier för ämbetsmannen beredde vederbörande myndighet möjlighet att konstatera dylik oförmåga. Bestämmelse härutinnan borde kunna göras omedelbart tillämplig även på redan anställda utan samband med antagande av ändrade löne- eller andra anställningsvillkor.

Av vad ämbetet sålunda tidigare anfört framgår, att ämbetet icke har någon principiell invändning att framställa mot att föreskrifter i förevarande riktning meddelas även för andra ämbetsmän än läroverkslärare, om så anses erforderligt.

Medicinalstyrelsen har i utlåtande den 11 januari 1935 förklarat, att styrelsen funnit de föreslagna bestämmelserna vara väl avvägda.

Statskontoret slutligen har i utlåtande den 15 februari 1935 yttrat huvudsakligen följande.

Statskontoret hade icke något att erinra mot förslaget att utsträcka skyldigheten att underkasta sig läkarundersökning även till andra befattningshavare inom den civila statsförvaltningen än lärare.

Såsom lönenämnderna framhållit, hade det praktiska syftet med de för lärarpersonalen föreslagna bestämmelserna angivits vara att vid behov kunna få en lärare avstängd från tjänstgöring. Beträffande de i författningsutkastet avsedda befattningshavarna hade därjämte åsyftats, att skyldighet att underkasta sig läkarundersökning skulle föreskrivas även för sådana fall, då dylik undersökning befundes vara erforderlig för bedömande av frågan, huruvida de förutsättningar föreläge, som stadgats för förtidspensionering av befattningshavare. Med hänsyn till de olägenheter, som visat sig kunna uppstå till följd av avsaknaden av bestämmelser i nämnda avseende, hade statskontoret ingen erinran att göra mot förslaget i denna del.

Likaledes ville statskontoret uttala sin anslutning till vad nämnderna anfört om utsträckande av här avsedda skyldighet till att omfatta även sådana fall, då verksledningen funne skälig anledning antaga, att vederbörande vore smittofarlig för sin omgivning, oaktat han själv vore i stånd att på ett tillfredsställande sätt sköta sin tjänst.

Såsom nyss nämnts, hava lönenämnderna i sitt utkast till bestämmelser angående skyldighet för befattningshavare vid den civila statsförvaltningen att i vissa fall underkasta sig läkarundersökning utgått från att verksläkare i regel skulle komma att finnas att tillgå för ifrågavarande undersökningars verkställande. Frågan om anställande av verksläkare vid vissa verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, har jämsides med beredningen av det nu behandlade spörsmålet om tvångsundersökning av vissa tjänstemän varit föremål för utredning. En redogörelse för vad i berörda fråga förekommit torde här få lämnas.

Genom civila tjänstepensionsreglementet hava vissa grupper av icke-ordinarie befattningshavare vid nyreglerade verk fått sig tillerkänd rätt icke blott till ålderspension vid uppnådd pensionsålder och till invalidpension vid avgång på grund av olycksfall i tjänsten, utan även under viss förutsättning till sjukpension, där befattningshavaren före uppnådd pensionsålder entledigas till följd av sjukdom, vanförhet eller lyte i andra fall, än då fråga är om olycksfall i tjänsten, eller till följd av nedsatt arbetsförmåga.

Med hänsyn särskilt till den rätt till sjukpension, som sålunda tillerkänts icke-ordinarie tjänstemän, har fråga uppkommit, huruvida icke såsom villkor för antagande i sådan anställning i statstjänst, som skulle medföra pensionsrätt, borde krävas företeende av läkarintyg, utvisande vederbörandes hälsotillstånd. Denna fråga — som berördes i propositionen nr 222 till 1934 års riksdag (sid. 181) — sammanhänger i sin ordning med ett annat spörsmål, nämligen om ej verkställandet av den läkarundersökning och utfärdandet av de läkarintyg, som för anställningen skulle erfordras, borde ske genom läkare, vilken för sådant ändamål anställts eller eljest anvisats av staten. Härigenom skulle nämligen garantier skapas för att läkarens bedömande av fallet byggde på kännedom om tjänsteverksamheten ifråga ävensom för att statens intressen bleve vid undersökningen tillbörligt beaktade.

På grund härav och då behov av verksläkare framträdde jämväl i fall, då läkarundersökning erfordrades för bedömande av frågor om förtidspensionering, anbefalldes Kungl. Maj:t den 7 juni 1934, på min hemställan, medicinalstyrelsen att i samråd med allmänna civilförvaltningens lönenämnd verkställa utredning och avgiva förslag i fråga om anställande av verksläkare vid nyreglerade verk, tillhörande den allmänna civilförvaltningen.

Till åttlydnad härav har medicinalstyrelsen i skrivelse den 13 november 1934 framlagt förslag i ämnet.

Medicinalstyrelsen framhåller i nämnda skrivelse, att inom allmänna civilförvaltningen behov av läkares medverkan förefunnes för erhållande av friskintyg *dels* för befattningshavares första, mera fasta anställning, *dels ock* för vinnande av med pensionsrätt förenad anställning som extra ordinarie tjänsteman eller såsom arbetare. I sist avsedda fall borde intyget enligt medicinalstyrelsens uppfattning utfärdas av verksläkare. Av sådan läkare borde jämväl verkställas kontrollundersökning vid ifrågasatt sjukpension eller ledighet för sjukdom m. m. Därjämte borde på verksläkare ankomma att utfärda av ämbetsverk infordrat intyg för befattningshavare, som erhållit tjänstledighet under viss tid på grund av sjukdom. Andra för befattningshavarna erforderliga läkarintyg såsom för sjukledighet, ledighet för svag hälsas vårdande, havandeskap m. m. liksom även vanligt friskintyg för första, mera fasta anställning (utan pensionsrätt) i statens tjänst behövde enligt medicinalstyrelsens mening ej vara utfärdade av verksläkare.

Medicinalstyrelsen föreslår, att för allmänna civilförvaltningen i Stockholm anställas fyra verksläkare för verkställande av allmän kroppsuppsökning, där sådan erfordras; därjämte borde 6—10 specialister vara anställda såsom verksläkare. Å de större orter utom Stockholm, varest verksläkare funnes förordnade för kommunikationsverken, skulle sådan läkare enligt av medicinalstyrelsen meddelat förordnande i allmänhet vara verksläkare även för verk, tillhörande allmänna civilförvaltningen. Å övriga orter skulle på landsbygden vederbörande tjänsteläkare och i stad läkare, med vilken medicinalstyrelsen träffat särskilt avtal, vara verksläkare.

Undersökning om allmän kroppsbekaffenhet för anställning såsom extra ordinarie tjänsteman eller såsom arbetare skulle verkställas enligt av medicinalstyrelsen givna föreskrifter, och intyg skulle utfärdas enligt av styrelsen fastställt formulär. Ersättning för dylik undersökning borde utgå med visst angivet belopp samt ersättas till hälften av den sökande själv, till hälften av staten. Kontrollundersökning och av ämbetsverk påfordrad undersökning för friskintyg borde helt ersättas av staten.

Medicinalstyrelsen har slutligen föreslagit, att vid vissa ämbetsverk — samtliga ämbetsverk i Stockholm, länsstyrelserna och domkapitlen —

skulle anställas konsultationsläkare för meddelande av medicinska råd i befattningshavarfrågor m. m.

Över medicinalstyrelsens förslag hava infordrade yttranden avgivits av ett stort antal myndigheter, som beröras av förslaget. I allmänhet har förslaget därvid tillstyrkts eller lämnats utan erinran.

Såsom i propositionen nr 48 till fjolårets riksdag uttalades av chefen för ecklesiastikdepartementet, torde behov av bestämmelser, vilka bereda möjlighet för vederbörande myndigheter att i vissa fall införskaffa läkarintyg angående tjänstemans hälsotillstånd oberoende av dennes egen önskan, föreligga även beträffande andra tjänstemannagrupper inom den civila statsförvaltningen än lärare. I anslutning till denna uppfattning, som riksdagen vid behandlingen av nyssnämnda proposition biträdde, torde förslag nu böra framläggas för riksdagen i syfte att möjliggöra utfärdande av dylika bestämmelser.

Departements-
chefen.

Beträffande innehållet av dessa bestämmelser anser jag mig i stort sett kunna förorda lönenämndernas förslag, vilket nära överensstämmer med det förslag till författningsbestämmelser i fråga om tvångsundersökning av lärare, som utarbetats av skolöverstyrelsen och vilket lagts till grund för den författning i ämnet, om vars utfärdande chefen för ecklesiastikdepartementet senare i dag gör framställning.

Då behov av tvångsundersökning även av icke-ordinarie tjänsteman lär kunna uppkomma, i varje fall om denne antagits i pensionsberättigande anställning, anser jag emellertid sådan komplettering av lönenämndernas förslag böra ske, att bestämmelserna göras tillämpliga ej blott på ordinarie tjänstemän utan även på tjänstemän å extra stat samt extra ordinarie tjänstemän.

Även i ett annat avseende finner jag mig böra tillstyrka avvikelser från lönenämndernas förslag. Därest tjänsteman vägrar underkasta sig sådan läkarundersökning, som av vederbörande myndighet anbefallts, och till följd därav avstänges från tjänstgöring, skulle enligt förslaget Kungl. Maj:t eller vederbörande myndighet kunna förordna, att tjänstemannen skall av sina avlöningsförmåner avstå mer än vad som är stadgat rörande ledighet på grund av sjukdom. I anslutning till vad som enligt stadgande i avlöningsreglementena för civilförvaltningens nyreglerade verk gäller om avlöningsförmånerna till tjänsteman, som avstängts från tjänstgöring, synes det mig riktigare, att tjänsteman även vid avstängning av anledning, som nyss sagts, i regel skall avstå samtliga honom eljest tillkommande avlöningsförmåner; dock bör Kungl. Maj:t, om särskilda skäl tala därför, kunna medgiva att han må uppbära någon del av avlöningen. I fall, då tjänsteman avstänges från tjänstgöring på den grund, att läkarintyg, som avses i fjärde punkten av lönenämndernas författningsutkast, icke inkommit inom utsatt tid, torde däremot — där Kungl. Maj:t ej annorlunda förordnar — tjänste-

mannen vid avstängningen icke böra förpliktas att av sina avlöningsförmåner avstå mer än vad som är stadgat för fall av ledighet på grund av sjukdom.

Tjänsteman, vilken jämlikt det föreliggande förslaget meddelats ledighet såsom på grund av sjukdom, torde under tiden för sådan ledighet böra åtnjuta enahanda avlöningsförmåner, som skulle tillkommit honom vid ledighet på grund av sjukdom. Befinnes emellertid sedermera tjänstemannen icke under nämnda tid hava varit oförmögen att på tillfredsställande sätt sköta sin tjänst, bör han för samma tid äga åtnjuta ersättning för de avlöningsförmåner, om vilka han gått miste.

Beträffande bestridandet av de kostnader, som uppkomma i samband med tvångsundersökning, får jag i huvudsaklig anslutning till lönenämndernas förslag förorda följande. Kostnaderna för själva läkarundersökningen böra utgå av det anslag, varifrån tjänstemannens lön bestrides. Avlöningskostnaderna vid ledighet såsom på grund av sjukdom böra gäldas från de anslag, å vilka samma avlöningsförmåner eljest avföras. Från samma anslag böra även utgå *dels* ersättning för mistade avlöningsförmåner till befattningshavare, vilken i samband med läkarundersökning erhållit ledighet såsom på grund av sjukdom men sedermera icke befunnits hava varit oförmögen att på tillfredsställande sätt sköta sin tjänst, *dels ock* i förekommande fall avlöningskostnader till tjänsteman, vilken avstängts från tjänstgöring.

Vad angår kostnadernas fördelning å olika poster å avlöningsstaten torde utgifterna för själva läkarundersökningen böra avföras, såvitt angår ordinarie tjänstemän och tjänstemän å extra stat från den i regel förslagsvis beräknade anslagspost, av vilken vederbörande befattningshavares lön utgår, och beträffande extra ordinarie tjänstemän från anslagsposten till avlöningsförhöjningar m. m. till icke-ordinarie personal.

Om vederbörande avlöningsanslag är begränsat och anslaget icke lämnar tillgång till ifrågavarande utgifters bestridande, torde Kungl. Maj:t få vid behov anvisa erforderligt belopp av till Kungl. Maj:ts förfogande stående medel.

Då fråga om tvångsundersökning endast jämförelsevis sällan torde uppkomma, lära de kostnader för dylika undersökningar, som årligen skulle bestridas av statsmedel, komma att sammanlagt uppgå till ett relativt ringa belopp.

De här angivna grunderna för bestridandet av de med tvångsundersökningarna förenade kostnaderna äro av beskaffenhet att böra underställas riksdagens godkännande.

Såsom framgår av den tidigare lämnade redogörelsen hava lönenämnderna ifrågasatt, att tvångsundersökning skulle kunna föreskrivas även för det fall, att vederbörande kan antagas vara smittofarlig för sin omgivning. Statskontoret har i sitt i ärendet avgivna utlåtande uttalat sin

anslutning till detta uppslag. Myndigheterna hava emellertid icke framlagt förslag i ämnet. Innan ytterligare utredning verkstälts, synes det mig icke möjligt att taga ståndpunkt till denna fråga. Skulle fortsatt utredning av frågan giva vid handen, att bestämmelserna om tvångsundersökning av civila tjänstemän böra utsträckas att avse även nu ifrågavarande fall, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela föreskrifter i ämnet.

Med beaktande av de synpunkter, som sålunda framhållits, samt av vad i övrigt i ärendet förekommit har en överarbetning av lönenämndernas utkast verkstälts inom finansdepartementet. Därvid har upprättats ett författningsutkast, vilket torde få såsom bilaga fogas till protokoll i detta ärende.

I fråga om anställande av verksläkare vill jag framhålla följande.

Såsom uttalades i propositionen nr 222 år 1934, måste det med hänsyn till den beslutade utsträckningen av tjänstepensioneringen till icke-ordinarie personal med den rätt till sjukpension, som därav följer, anses påkallat, att föreskrifter meddelas om skyldighet att förete läkarintyg före anställning i pensionsberättigande tjänst. Av olika skäl är det önskvärt, att dylika intyg utfärdas av särskilt anställda verksläkare.

I anslutning till nu föreliggande utredning i denna fråga vill jag förorda, att en föreskrift — avseende allmänna civilförvaltningen, men däremot icke affärsverken, för vilka särskilda föreskrifter böra gälla — utfärdas av innebörd, att för första antagande i befattning, som är förenad med pensionsrätt enligt civila tjänstepensionsreglementet, eller i anställning, som är avsedd att tjäna såsom rekrytering till dylik befattning, skall fordras läkarintyg angående befattningshavarens hälsotillstånd. Dylikt läkarintyg torde dock icke böra fordras i fråga om tjänster, som utan ansökning tillsätts av Kungl. Maj:t.

Det bör måhända här särskilt framhållas, att det icke synes vara behöfligt att i detta sammanhang generellt reglera frågan om de krav beträffande hälsotillståndets beskaffenhet, vilka böra uppställas såsom villkor för vinnande av anställning. I den mån särskilda bestämmelser i detta avseende finnas meddelade för olika förvaltningsgrenar, skulle alltså därutinnan icke vidtagas någon ändring. Där sådana bestämmelser icke finnas utfärdade, ankommer det självfallet på vederbörande myndighet att med ledning av läkarintyget bedöma, huruvida den sökande fyller de krav, som med hänsyn till tjänsten böra uppställas på anställningshavarens kropps- och sinnesbeskaffenhet. Såsom allmän norm för en sådan prövning lärer få anses gälla, att den som vinner anställning bör vara fri från sjuklighet, svaghet och lyte, som är till men för fullgörande av de med befattningen förenade arbetsuppgifterna eller som innebär risk för framtida nedsättning av tjänstedugligheten.

Kostnad för läkarundersökning i och för anställning bör bestridas av sökanden själv.

Såsom förut antytts böra i regel ifrågavarande intyg utfärdas av en för vederbörande verk anställd verksläkare. I enlighet med medicinalstyrelsens förslag böra dylika läkare av medicinalstyrelsen anställas vid nyreglerade verk, tillhörande den allmänna civilförvaltningen. Verksläkares åligganden böra i allmänhet utgöra *dels* att i förekommande fall utföra sådan tvångsundersökning av befattningshavare, varom vederbörande myndighet i enlighet med vad i det föregående anförts förordnar, *dels* att verkställa undersökning i och för anställning vid ifrågavarande verk, *dels ock* att på framställning av tjänsteman verkställa undersökning för sjukpensionering enligt civila tjänstepensionsreglementet. För undersökningar, utförda av verksläkare, bör taxa fastställas av Kungl. Maj:t. Den av medicinalstyrelsen ifrågasatta anordningen med anställande av s. k. konsultationsläkare synes åtminstone för närvarande ej böra genomföras.

Förslag till närmare föreskrifter beträffande anställningsintyg och verksläkares anställande m. m. torde jag efter den ytterligare beredning av ärendet, som kan finnas erforderlig, längre fram få underställa Kungl. Maj:t.

Under åberopande av vad i det föregående anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att bemyndiga Kungl. Maj:t att, i huvudsaklig överensstämmelse med här förut angivna grunder, utfärda bestämmelser rörande avlöningsförmåner under tjänstledighet eller avstängning från tjänsten i samband med läkarundersökning, som i det föregående avses, ävensom rörande bestridande av avlöningskostnader samt utgifter för läkarundersökning och läkarintyg i dylika fall.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställa förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

R. Borgström.

Bilaga.

Utkast

till

kungörelse angående skyldighet för tjänsteman, tillhörande den civila statsförvaltningen, att i vissa fall underkasta sig läkarundersökning.

Häri genom förordnas som följer:

1 §.

Finns myndighet, tillhörande den civila statsförvaltningen, att hos myndigheten anställd eller myndigheten underlydande ordinarie tjänsteman, tjänsteman å extra stat eller extra ordinarie tjänsteman icke på tillfredsställande sätt sköter sin tjänst, och är sannolikt, att anledningen härtill är sjukdom, vanförhet, lyte eller nedsatt arbetsförmåga, äger myndigheten föreskriva, att tjänstemannen skall underkastas undersökning av verksläkare eller annan läkare, som myndigheten bestämmer, ävensom i avvaktan på utgången härav, då så finnes erforderligt, meddela tjänstemannen ledighet såsom på grund av sjukdom.

När skäl därtill äro, må, ändå att tjänstemannen åtnjuter ledighet på grund av sjukdom, läkarundersökning föreskrivas för att uttröna, huruvida tjänstemannen av anledning, som i första stycket sägs, är oförmögen att på tillfredsställande sätt sköta sin tjänst.

Är tjänstemannen anställd vid lokal förvaltning, som lyder under central chefsmyndighet, skall det, där ej Kungl. Maj:t annorlunda förordnar, ankomma på nämnda myndighet att förordna om undersökning, som ovan sagts.

2 §.

Efter verkställd undersökning skall läkaren omedelbart tillställa myndigheten intyg angående resultatet. Vitsordar läkaren, att tjänstemannen av anledning, som i 1 § första stycket sägs, är oförmögen att på tillfredsställande sätt sköta sin tjänst, skall i intyget angivas, huru lång tid erforderlig ledighet bör omfatta eller om arbetsoförmågan är för framtiden bestående.

Åberopar tjänstemannen gent emot nämnda läkarintyg intyg av annan läkare, skall medicinalstyrelsens utlåtande inhämtas i ärendet.

3 §.

Sedan läkarintyg och, i förekommande fall, medicinalstyrelsens utlåtande inkommit, skall den myndighet, som förordnat om läkarundersökningen, utan dröjsmål upptaga ärendet till prövning; och har myndigheten att, om anledning därtill gives, vidtaga eller, där beslutanderätt i sådant avseende ej tillkommer myndigheten, föreslå erforderlig åtgärd för meddelande av ledighet eller avsked.

Erhåller tjänstemannen ledighet för viss tid, må, om skäl därtill anses föreligga, tillika föreskrivas, att tjänstemannen inom viss tid före ledig-

hetens utlöpande skall till den myndighet, som förordnat om läkarundersökningen, insända intyg, utvisande huruvida tjänstemannen återvunnit förmågan att på tillfredsställande sätt sköta sin tjänst. Undersökning för utfärdande av dylikt intyg skall verkställas av samme läkare, på grund av vilkens intyg ledigheten blivit meddelad, eller vid förfall för honom av annan läkare, som myndigheten bestämmer.

4 §.

Därest läkarintyg eller, då medicinalstyrelsens utlåtande inhämtats i ärendet, nämnda utlåtande icke utvisar, att tjänstemannen under den tid, han åtnjutit ledighet såsom på grund av sjukdom, varit oförmögen att på tillfredsställande sätt sköta sin tjänst, skall han åtnjuta ersättning för de avlöningsförmåner, om vilka han gått miste under ledigheten.

5 §.

Kostnaderna för läkarundersökning, som avses i 1 § och 3 § andra stycket, bestridas av statsmedel.

6 §.

Vägrar tjänstemannen underkasta sig läkarundersökning, som avses i 1 §, åger myndigheten tills vidare avstänga tjänstemannen från utövan- det av befattningen. Vid dylik avstängning skall tjänstemannen för- pliktas avstå samtliga honom tillkommande avlöningsförmåner, så framt ej Kungl. Maj:t efter därom gjord framställning finner skäligt annor- lunda förordna.

Vad sålunda stadgats skall äga motsvarande tillämpning, då intyg, som i 3 § andra stycket sägs, icke inom utsatt tid inkommit; dock skall för sådant fall, där ej Kungl. Maj:t annorlunda förordnar, tjänstemannen av sina avlöningsförmåner icke avstå mer än vad som är stadgat för fall av ledighet på grund av sjukdom.

7 §.

Beslut, som meddelats enligt bestämmelserna i denna kungörelse, går i verkställighet utan hinder av besvärs anförande.

8 §.

Fråga om undersökning, som i denna kungörelse avses, beträffande tjänsteman, vilken är chef för eller ledamot av verk eller verksstyrelse eller som eljest ej är underställd viss myndighet, så ock beträffande tjänsteman i statsdepartement, prövas av Kungl. Maj:t.

9 §.

Vad i denna kungörelse stadgats skall icke äga tillämpning å tjänsteman, för vilken gälla särskilda, av Kungl. Maj:t eller med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande utfärdade föreskrifter angående läkarundersökning i sådana fall, som i kungörelsen avses.

Denna kungörelse träder i kraft den